

Marketingový mix vybraných slovenských minerálnych vôd

Silvia Juhanová a Ladislav Tometz¹

Marketing mix of chosen Slovak mineral water

Considering its small area, Slovakia abounds in many sources of mineral waters and a considerable amount of them can be used for the commercial utilization. STN 86 8000 divides mineral waters in the natural mineral waters, natural mineral table waters and the natural mineral healing waters. Natural mineral water is, after the present norm, in effect water, which rises from natural trapped sources. This type of water contains more than 1 gram of dissolved substances or 1 gram of dissolved CO₂ in 1 liter. Natural mineral table water is water that, with its chemical composition as well as its physical and sensorial attributes is suitable as a refresher. It contains at least 1 gram of melted CO₂ and up to 6 grams of dissolved illiquid substances in 1 liter. The mentioned substances are not characterised by any marked pharmacological effect. Natural mineral healing water is water, which with an eye to its chemical composition and physical properties, have a scientifically demonstrable effects to the human health and it is generally used for healing purposes. In the present contribution, an attention is orientated to the occurrence of listed types of waters in Slovakia, in connection with geological conditions of their circulation and accumulation and especially with possibilities of their use on the Slovak buyer's market.

The marketing mix is a complex of information, which can be regulated. Firms accumulate this information to satisfy a customer. Marketing mix of mineral waters includes information about four variables: product (characteristics of product, quality, packing, design...), prices, advertisement, distribution (the way how to get product to customer). Data listed in the contribution come from the sectional market research, which was performed between December 1st and December 22nd 2000 in twenty groceries in Košice.

Key words: natural mineral water, natural table mineral water, natural curative water, geological structures, origin, marketing commodity price, propagation, distribution.

Úvod

Slovensko so zreteľom na svoju malú rozlohu oplýva početnými zdrojmi minerálnych vôd, z ktorých nemalé množstvo možno využiť pre komerčné účely. Takýmito vodami sa sú aj minerálne vody, ktoré STN 86 8000 klasifikuje ako prírodné minerálne vody, prírodné minerálne vody stolové a prírodné minerálne vody liečivé. *Prírodná minerálna voda* je v zmysle uvedenej normy voda, vyvierajúca z prirodzených alebo zachytených prameňov (zdrojov), ktorá vo vývere v 1 l vody obsahuje viac ako 1 g rozpustených látok alebo 1 g rozpusteného CO₂. *Prírodná minerálna voda stolová* je definovaná ako voda, ktorá svojím chemickým zložením, ako aj fyzikálnymi a zmyslovými vlastnosťami je vhodná ako osviežujúci nápoj a ktorá v 1 l obsahuje najmenej 1 g rozpusteného CO₂ a najviac 6 g rozpustených pevných látok; ktoré sa ani jednotlivo ani vcelku nevyznačujú výraznými farmakologickými účinkami. *Prírodná minerálna voda liečivá* je voda, ktorá má so zreteľom na svoje chemické zloženie a fyzikálne vlastnosti na ľudské zdravie také vedecky dokázateľné účinky, že je vo všeobecnom záujme, aby sa používala na liečebné ciele.

V predkladanom príspevku je zameraná pozornosť na výskyt uvedených typov vôd na Slovensku, vo vzťahu ku geologickým podmienkam ich akumulácie a obehu a hlavne na možnosti ich uplatnenia na slovenskom trhu.

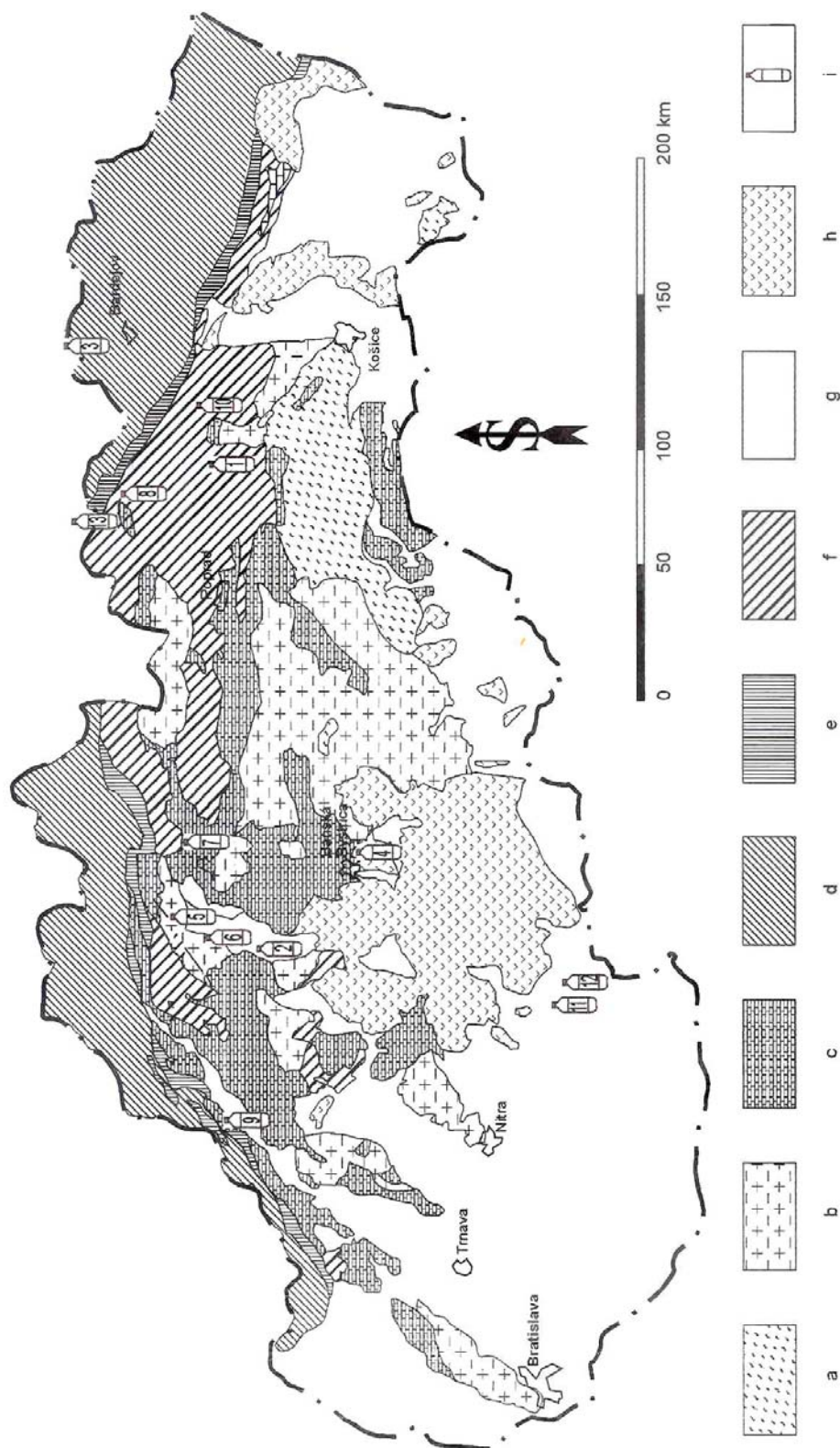
Geologické podmienky výskytu prírodných minerálnych vôd na území Západných Karpát

Z hľadiska výskytu prírodných minerálnych vôd, minerálnych vôd stolových a liečivých v Západných Karpatoch, nadobúdajú najväčší význam nasledujúce štruktúrno-faciálne pásma:

- a) pásmo centrálnych Západných Karpát,
- b) flyšové pásmo,
- c) vnútrokarpatský paleogén,
- d) oblasť vnútorných neogénnych depresí, nížin a vulkanitov (obr. 1).

V pásme centrálnych Západných Karpát s vnútornými kotlinami, mlado treťohornými vulkanickými pohoriami a nížinami sa nachádza najväčší počet zdrojov minerálnych vôd vo všeobecnosti (Franko a Melioris, 2000). Na kryštalinikum sú prevažne viazané studené uhličité vody (Korytnica - 7). V karbonátoch mezozoika dochádza najčastejšie k tvorbe uhličitých zemitých minerálnych vôd (Baldovce - 1, Čerín - 4, Trenčianske Mítyce - 9, Lipovce - 10, Santovka - 11, Slatina - 12).

¹ Ing. Silvia Juhanová, Ing. Ladislav Tometz, PhD., Katedra geológie a mineralógie, F BERG, Technická univerzita v Košiciach, Park Komenského 15, 043 84 Košice
(Recenzovaná a revidovaná verzia dodaná 8.1.2002)

Obr. 1. Geologická mapa Slovenska s vyznačením zdrojov minerálnych vôd distribuovaných do obchodnej siete. 1-Baldovec, 2-Budíš, 3-Cigelka, 4-Čerín, 5-Záturcie (Fátra), 6-Kláštor pod Znievom, 7-Korytnica, 8-Nová Ľubovňa, 9-Trenčianske Mútsce, 10-Lipovec – Salvator, 11-Santovka, 12-Slatina, 13-Malý Sulín. a) paleozoikum, b) kryštálinikum, c) mezozoikum, d) flyšové pásmo, e) bradlové pásmo, f) vnútorokarpatský paleogén, g) sedimentárny neogén, h) neovulkanity, i) zdroj minerálnej vody. Podľa geologickej mapy Fúšan et al., (1980) zostavil L. Tometz (2001).

Fig. 1. Geological map of Slovakia with sources of mineral water which are distributed to markets. 1-Baldovec, 2-Budíš, 3-Cigelka, 4-Čerín, 5-Záturcie (Fátra), 6-Kláštor pod Znievom, 7-Korytnica, 8-Nová Ľubovňa, 9-Trenčianske Mútsce, 10-Lipovec – Salvator, 11-Santovka, 12-Slatina, 13-Malý Sulín. a) Paleozoic, b) Crystalline complexes, c) Mesozoic, d) Carpathian Flysch, e) Klippen belt, f) Central Carpathian Neogene, g) Neogene Volcanites, h) Neogene Volcanites, i) source of mineral water. According to geological map of Fúšan et al., (1980). L. Tometz arranges (2001).

Pre flyšové pásmo je charakteristická prítomnosť kolektorov vo forme pieskocov, v striedaní s ílovcovými izolátormi. Z minerálok sú tu najznámejšie silno mineralizované uhličité zásadité slané vody v Cigeľke (3) a uhličité zásadito-zemité vody v Malom Sulíne (13).

Vnútrokarpatský paleogén má flyšoidný vývoj, v ktorom sú minerálne vody viazané na zlepenca a pieskovec. Prevládajú tu studené, veľmi slabo mineralizované zemité až zásadité vody (Nová Ľubovňa - 8).

V neogéne, ktorý je budovaný prevažne ílmi, sú minerálne vody viazané na vrstvy bazálnych klastík a vrstvy pieskov až pieskocov, ktoré sa striedajú s pelitmi (Franko a Melioris, 2000). Studené zásadité kyselky sú viazané na neogénne súvrstvia Turčianskej kotliny (Budiš - 2, Kláštor pod Znievom, - 6, Záturčie - 5).

Marketingový mix vybraných minerálnych vôd

Marketingový mix je súborom informácií, ktoré zhromažďujú a vyhodnocujú, aby uspokojili zákazníka. Jedná sa o štyri premenné:

- výrobok (vlastnosti výrobku: kvalita, balenie, dizajn,...),
- cena,
- propagácia,
- distribúcia (spôsob, ako dodať výrobok zákazníkovi).

Údaje uvedené v nasledujúcich častiach článku pochádzajú z čiastkového prieskumu trhu, ktorý bol vykonaný medzi 1. 12. až 22. 12. 2000 v dvadsiatich košických predajniach a supermarketoch s potravinami.

Výrobok

Na trhu potravín sa nachádzajú tieto značky slovenských minerálnych vôd: Baldovská, Budiš, Cigeľka, Čerínske minerálky (Aqua Mineral, Aqua Prima, Čerínska minerálka, Toma), Fatra, Fatra liečivá, Kláštorná, Korytnica, Ľubovnianska, Mitická, Salvator, Santovka, Slatina a Sulínka. Kvalitatívne charakteristiky hodnotených výrobkov najvýstižnejšie priblížia ich vybrané chemické zložky, uvedené v tab. 1, prevzaté z etikiet prípadne z hodnotenia Franka et al. (1975). Prevažná časť hodnotených vôd býva zbaňovaná Fe a dosýtená CO₂.

Tab.1. Základné chemické charakteristiky hodnotených minerálnych vôd.
Tab.1. Basic chemical characteristics of mineral waters.

Výrobok	Katióny					Anióny					CM	CO ₂
	[mg.l ⁻¹]										[mg.l ⁻¹]	
	Ca ²⁺	Mg ²⁺	Na ⁺	NH ₄ ⁺	Fe ²⁺	HCO ₃ ⁻	SO ₄ ²⁻	Cl ⁻	HPO ₄ ²⁻			
Prírodné minerálne vody stolové												
Baldovská	378,9	93,7	90,0	1,0	3,5	1557	215,0	78,0	0,1	2479,7	2500,0	
Budiš	376,2	116,6	524,0	0,0	1,12	2470,5	590,9	22,5	11,2	4211,1	1709,0	
Čerínska	408,6	67,9	25,5	-	0,0	1659,6	5,5	6,8	-	2218,4	2324,0	
Kláštorná	290,5	74,1	71,0	0,0	0,0	1340,5	88,5	14,5	-	1932,1	1403,0	
Korytnica	617,2	170,2	3,7	0,0	23,8	1304,4	1169,1	3,1	0,8	3309,6	2485,0	
Ľubovnianska	207,2	200,8	238,5	-	0,3	2297,5	7,5	13,4	-	3036,8	2654,0	
Mitická	368,7	114,8	44,0	-	0,0	1732,9	11,4	20,9	-	2317,0	2500,0	
Salvator	426,9	170,2	211,0	0,0	1,9	2397,3	132,5	105,6	8,7	3502,6	1447,0	
Santovka	453,7	86,1	304,8	0,0	2,38	2025,2	365,0	152,7	1,2	3464,3	2162,0	
Slatina	275,7	92,4	384,0	0,0	3,1	1628,7	374,1	258,6	1,0	3128,1	2083,0	
Prírodné minerálne vody												
Fatra	42,2	47,3	832,0	30,0	-	2461,0	134,0	34,2	-	3615,2	736,3	
Sulínka	278,6	338,1	954,0	0,0	10,5	5124,0	46,9	61,8	0,0	6867,5	2308,0	
Prírodné minerálne vody liečivé												
Cigeľka	172,3	86,1	8127,9	0,0	0,84	216461,1	19,75	3761,0	7,9	29284,4	1950,0	
Fatra liečivá	64,1	165,6	2072,0	54,0	2,17	6679,5	282,7	71,6	0,4	9599,3	1606,0	

Minerálne vody sú predávané v ôsmich druhoch balení:

- sklené fľaše: 0,25 l; 0,33 l; 0,5 l; 0,7 l,
- plastové fľaše: 0,5 l; 1 l; 1,5 l; 2 l.

Žiadna značka minerálnej vody sa nedistribuuje vo všetkých druhoch balenia. Najtypickejšími baleniami minerálnych vôd sú 0,7 litrová sklená fľaša a 1,5 litrová plastová fľaša. Trh minerálnych vôd sa neustále rozrástá a jednotliví výrobcovia sa chcú čo najviac priblížiť požiadavkám zákazníka, preto sa jednotlivé značky minerálnych vôd predávajú v stále ďalších a ďalších druhoch balenia. Je možné, že v nasledujúcich rokoch sa všetky druhy slovenských minerálnych vôd budú predávať vo všetkých vyššie spomenutých baleniach.

Cena

Výšku cien predávaných slovenských minerálnych vôd ovplyvňujú najmä tieto faktory:

- kvalita minerálnej vody a nároky na jej prípadnú úpravu (odželezenie a dosýtenie CO₂),
- balenie (minerálka v sklenených fľašiach je cca o 1/3 lacnejšia, ako tá istá značka minerálky v plastových fľašiach; objemovo menšie balenia sú drahšie ako balenia väčšie),
- spôsob distribúcie (počet článkov v distribučnej sieti od výrobcu k zákazníkovi).

Prehľad cien slovenských minerálnych vôd na slovenskom potravinovom trhu uvádza tabuľka (č.2). Ceny uvedené v tabuľke sú priemernými cenami. Sú vypočítané ako aritmetický priemer z cien zistených v jednotlivých predajniach. Ak v kolónke nie je uvedená cena, znamená to, že takéto balenie značky minerálnej vody nebolo na trhu zistené.

Tab.2. Ceny slovenských minerálnych vôd podľa druhu balenia.
Tab.2. Prices of Slovak mineral waters according to type of packing.

Názov minerálky	Sklené fľaše (priemerné ceny v Sk)				Plastové fľaše (priemerné ceny v Sk)			
	0,25 l	0,3 l	0,5 l	0,7 l	0,5 l	1,0 l	1,5 l	2,0 l
Baldovská	-	-	-	5,20	9,40	-	14,20	-
Budiš	8,50	8,50	-	6,00	12,60	-	16,60	-
Cigeľka	-	5,40	-	-	-	-	-	-
Čerínska	-	-	-	-	10,30	-	13,50	-
Fatra	-	-	-	6,30	-	-	19,80	-
Fatra liečivá	-	-	-	12,80	-	-	-	-
Kláštorná	-	-	-	-	11,10	-	18,60	-
Korytnica	-	-	-	6,70	-	-	-	-
Lubovnianska	-	-	-	-	-	11,50	14,60	18,40
Mitická	-	-	-	-	7,50	-	10,90	-
Salvator	-	-	-	4,20	8,90	-	12,00	-
Santovka	-	-	-	6,30	-	-	-	-
Slatina	-	-	-	6,30	-	-	12,00	-
Sulínka	-	-	-	9,80	-	16,60	-	25,30

Podľa vykonaného prieskumu sú v predajniach potravín najfrekventovanejšie minerálne vody značiek Baldovská, Budiš, Salvator a Fatra. V tab. 3 sú uvedené minimálne a maximálne ceny týchto značiek, podľa ich najobvyklejšieho druhu balenia.

Tab.3. Maximálne a minimálne ceny najčastejšie sa objavujúcich značiek minerálok zaznamenané v košických predajniach.
Tab.3. Maximal and minimal prices of mineral water trade marks, which on markets the most frequently occur.

Značka minerálky	cena	Sklená fľaša 0,7l [v Sk]	Plastová fľaša 1,5 l [v Sk]
Baldovská	max.	6,90	15,50
	min.	4,30	13,50
Budiš	max.	6,50	18,10
	min.	5,50	15,30
Salvator	max.	4,50	14,90
	min.	3,50	9,90
Fatra	max.	6,50	21,00
	min.	5,90	17,90

Propagácia

Možno konštatovať, že neexistuje takmer žiadna mediálna propagácia slovenských minerálnych vôd. Ojedinelými výnimkami sú značky Budiš, ktorá využíva na propagáciu všetky médiá, vrátane internetu, potom Mitická a Čerínska, ktoré využívajú na svoju propagáciu televíziu, noviny, časopisy a billboardy.

Stolové minerálne vody ako Salvator, Baldovská, Fatra, Santovka a Slatina sú na slovenskom trhu s minerálnymi vodami už desiatky rokov a majú vytvorené „dobré meno“, ktoré je tiež určitou formou propagácie.

Značky, akými sú napríklad Cigeľka či Korytnica, sú na trhu tiež mnoho rokov a ich propagácia je založená na ich špecifickej kvalitatívnej charakteristike, pretože pomáhajú pri liečbe a obmedzovaní niektorých zdravotných problémov.

Určitú formu propagácie využívajú či už výrobcovia alebo distribútori pri rôznych reprezentačných a odborných podujatiach (receptie, semináre, konferencie a pod.), kde okrem propagačných letáčikov a plagátov ponúkajú ako sponzori svoje výrobky.

Distribúcia

Slovenské minerálne vody prechádzajú od prameňa k zákazníkovi vo väčšine prípadov dvojúrovňovou predajnou cestou: výrobca – veľkoobchod – maloobchod – spotrebiteľ. Tento reťazec je iba schematický a teoretický. Na reálnom trhu minerálnych vôd figurujú tieto články:

- výrobca,
- plniareň,
- distribútor,
- veľkoobchod,
- maloobchod,
- zákazník.

Nie všetky značky slovenských minerálnych vôd prechádzajú na ceste k zákazníkovi všetkými týmito článkami. Najobvyklejšia cesta je: výrobca – distribútor – veľkoobchod – maloobchod – zákazník. Ak sa na predajnej ceste zúčastňuje aj distribútor, prvok veľkoobchodu niekedy vypadáva. Výrobca a plniareň sú vo väčšine prípadov súčasťou jednej firmy. Niektoré podniky, ako napr. MINERÁLNE VODY, a.s., majú aj vlastné distribučné oddelenie. Vtedy sa predajná cesta skraca: výrobca – veľkoobchod – maloobchod – zákazník.

V nasledujúcich tabuľkách (č. 4 a 5) sú uvedené firmy, ktoré vyrábajú a distribuujú slovenské minerálne vody. Informácie o distribútoroch sú neúplné, z dôvodu ich nedostupnosti.

Tab.4. Výrobcovia slovenských minerálnych vôd.

Tab.4. Producers of Slovak mineral waters.

Názov minerálky	Výrobca - plniareň
Baldovská	MINERÁLNE VODY, a.s., Slovenská 19, 081 86 Prešov, Závod Baldovce 52
Budiš	Stredoslovenské žriedla, a.s., Budiš, Závod Budiš
Cigelfka	MINERÁLNE VODY, a.s., Slovenská 19, Prešov, Závod Cigelfka 117
Čerínske minerálky	Minerálne vody – Čerín, a.s., Čačín 64, Banská Bystrica
Fatra	Stredoslovenské žriedla, a.s., Budiš, Závod Fatra
Kláštorná	Plní TOPLIMO, a.s., M. Rázusa 1, Topolčany
Korytnica	FATRANSKÉ LIEČEBNE KÚPELE, a.s., Korytnica
Lubovnianska	PRVÁ KÚPEĽNÁ, a.s., Novolubovnianske Kúpele 2030, 065 11 Nová Lubovňa
Mitická	SLOVENSKÝ HODVÁB, a.s., Závod Trenčianske Mitice,
Salvator	MINERÁLNE VODY, a.s., Slovenská 19, Prešov, Závod Salvator, Lipovce 2
Santovka	Západoslovenské žriedla, a.s., Santovka, Závod Santovka
Slatina	Západoslovenské žriedla, a.s., Santovka, Závod Slatina
Sulínka	LIMO Špes, s.r.o., Chmelnica 90, prevádzka Továrenská 3, Stará Lubovňa

Tab.5. Distribútori slovenských minerálnych vôd.

Tab.5. Distributors of Slovak mineral waters.

Názov minerálky	Distribútor
Baldovská	MINERÁLNE VODY, a.s., Slovenská 19, 081 86 Prešov
Budiš	ST. NICOLAUS – trade, a.s., Ružová dolina 6, 821 08 Bratislava
Cigelfka	MINERÁLNE VODY, a.s., Slovenská 19, 081 86 Prešov
Čerínske minerálky	PEPSI – COLA SR, s.r.o., Nádražná 534, Malacky
Fatra	ST. NICOLAUS – trade, a.s., Ružová dolina 6, 821 08 Bratislava
Kláštorná	TOPLIMO, a.s., M. Rázusa 1, Topolčany
Korytnica	FATRANSKÉ LIEČEBNE KÚPELE, a.s., Korytnica
Lubovnianska	LIMO Špes, s.r.o., Chmelnica 90, prevádzka Továrenská 3, 064 01 Stará Lubovňa
Mitická	SLOVENSKÝ HODVÁB, a.s., Závod Trenčianske Mitice
Salvator	MINERÁLNE VODY, a.s., Slovenská 19, 081 86 Prešov, Závod Salvator, Lipovce 2
Santovka	Západoslovenské žriedla, a.s. Závod Santovka
Slatina	Západoslovenské žriedla, a.s. Závod Santovka
Sulínka	LIMO Špes s.r.o., Chmelnica 90, prevádzka Továrenská 3, 064 01 Stará Lubovňa

Z uvedených tabuliek je zrejme, že v regiónoch pôsobia spravidla akciové spoločnosti, ktoré zastrešujú niekoľko zdrojov minerálnych vôd. Charakteristické to je najmä pre tradičné druhy minerálok, akými sú Baldovská, Salvator a Cigelfka, spravované a.s. Minerálne vody Prešov, ďalej Budiš, Fatra, Harmanecká,

v správe Stredoslovenských žriadiel a.s. Budiš, prípadne Slatina a Santovka, patriace a.s. Západoslovenské žriedla Santovka. Menej známe minerálne vody, ktoré sa na trhu objavili len v priebehu ostatného desaťročia, spravujú rôzne spoločnosti. Z hľadiska distribúcie prevláda snaha výrobcu uplatniť sa na trhu samostatne. Výnimkou však nie sú ani prípady, keď túto úlohu na seba preberajú veľké medzinárodné spoločnosti. V prípade čerínskych minerálok prevzala na seba úlohu distribútora PEPSI COLA.

Záver

Za posledných desať rokov sa na slovenskom trhu s minerálnymi vodami prejavil výrazný nárast počtu značiek minerálnych vôd. V súčasnosti sa situácia na trhu viac nemej ustálila. Za posledný polrok sa na trhu neobjavila žiadna nová značka slovenskej minerálnej vody. Neobjavujú sa nové značky, ale producenti nepretržite prinášajú svoje minerálne vody v nových modifikáciách (balenie, príchuť, obsah CO₂).

Producenti sa takmer vo všetkých premenných marketingového mixu snažia vyhovieť zákazníkovi. Pokúšajú sa, čo najviac, priblížiť spotrebiteľovi. Ponúkajú stále väčšie množstvo modifikácií svojej značky minerálnej vody. Znižujú ceny (najmä u balenia 1,5 l). Nestálou úpravou vyššie spomenutých premenných sa snažia udržať si zákazníka. Táto nepretržitá úprava je nevyhnutná, pretože na slovenskom potravinovom trhu nachádza 14 rôznych značiek minerálnych vôd a mnohonásobne vyšší počet ich modifikácií, a vody sa predávajú v konkurenčnom prostredí slovenských neminerálnych stolových vôd a zahraničných značiek stolových vôd.

Slabším článkom v marketingovom mixe slovenských minerálnych vôd je propagácia. Tá je nízkou stupni. Minerálne vody tradične nepatria medzi trhové produkty s veľkou propagačnou kampaňou. Ale aj napriek vyššie spomínanému faktú slovenské minerálne vody tvoria významnú časť objemu predaja stolových vôd na slovenskom potravinovom trhu.

Obr.2. Ukážky ústredných motívov na vinetách Čerínskej minerálky, Lubovnianky a Mitickej.
Fig.2. The samples of main motives on labels of Čerín, Lubovnianka and Mitická mineral waters.

Literatúra

- FRANKO, O., MELIORIS, L.: Minerálne a termálne vody Slovenska – vznik a rozšírenie. Podzemná voda VI./2000 č. 1. Slovenská asociácia hydrogeológov Bratislava, 2000, s. 5-28.
- FRANKO, O., GAZDA, S., MICHALÍČEK, M. : Tvorba a klasifikácia minerálnych vôd Západných Karpát. GÚDŠ Bratislava, 1975.
- FUSÁN, O., KODYM, O., MATĚJKA, L., URBÁNEK, L.: Geológia. In: Mazúr, E., et al. (eds.) Atlas Slovenskej socialistickej republiky, SAV – SÚGK, Bratislava, 1980, s.18-19.